



Fig. 1. Kirke-Fjenneslev. Kalkmalerier paa Triumfvæggen. (S. 332).

KIRKE-FJENNESLEV KIRKE

ALSTED HERRED

I Fjenneslev boede Skjalm Hvide og hans Sønner. Nogle Fundamenter af en Bygning fra den ældre Middelalder, der er fundet nord for Kirkegaardens nordvestre Hjørne, hidrører sandsynligvis fra Hvidernes Hovedgaard. Vi véd, at i Kirken har Skjalm Hvide og hans Søn Toke ligget begravet, men at Absalon efter Fuldførelsen af den nuværende Kirke i Sorø overførte deres Levninger dertil (sml. S. 78). J. B. Løffler søgte i 1894 uden Resultat efter Rester af de oprindelige Grave i Koret; de er sandsynligvis blevet ødelagt ved Anlæggelsen af et muret Gravkammer i Begyndelsen af 1600'erne. Den vistnok paalidelige Tradition om, at Asser Rig skal have bygget Kirken, kendes tidligst fra Anders Sørensen Vedel 1575 og den historisk interesserede Sorø-Abbed Morten Pedersen 1589. Det er ikke umuligt, at allerede Fru Inge lod Tvillingtaarnene paabygge efter sin Ægtefælles Død, omend sandsynligere, at det først er sket i den nærmest følgende Tid, henimod 1200. Det bekendte Sagn om, at hun skulde have opført dem i Anledning af sin Nedkomst med de to Sønner, Absalon og Esbern Snare, medens hendes Mand var paa Ledingstog i Sverige, er derimod forlængst paavist at være uhistorisk, dels fordi Brødrene ikke var Tvillinger (Esbern var ældst), dels fordi Teglstenene, hvoraf Taarnene er bygget, ikke var kommet i Brug saa tidlig som i 1120'erne. Absalon arvede Fjenneslev Gaard og By og testamenterede dem til sin Broder, i hvis Slægt de var, indtil de i 1343 overgik til Sorø Kloster. Kirken omtales først efter Reformationen i Klosters Besiddelse, og det vides ikke, naar den er erhvervet. Den overgik i 1586 sammen med Klostergodset til Sorø Skole (Akademi); fra 1. Aug. 1934 er den selvejende¹. Ang. Sagn om Guldskat se S. 339.

Kirken ligger paa et lavt Bakkedrag i den vestlige Udkant af Fjenneslevlille By, omgivet af en Kirkegaardsmur af kløvet Kamp fra 1860—61.

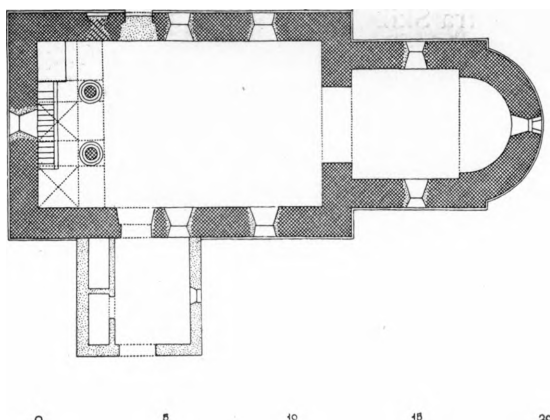


Fig. 2. Kirke-Fjenneslev. Plan. 1:300. Maalt af C. G. Schultz 1931.

Bygningen bestaar af romansk Kor med Apsis og Skib, over hvis Vestende romanske Tvillingtaarne senere er paabygget, i Syd et moderne Vaabenhus.

Den oprindelige Bygning er i sin Grundplan ikke særlig anselig, men udmærker sig fremfor det store Flertal af de sjællandske Landsbykirker ved sin høje Rejsning, Skibets romanske Murhøjde er o. 6,85 m, og sit haandværks-mæssig meget smukke Murarbejde. Murene, der hviler paa en lav, uprofileret Kampestenssokkel, er opført af ret smaa, raa og kløvede, *Kampesten*, lagt i ganske regelmæssige Skifter; ved Restaureringen af Vestgavlen i 1872 fandtes i Murkernen, dog kun i den nedre Del, Rester af saakaldet Sildebens-Mønstermuring, udført med Kampestensflækker (Fig. 8). Skibets Vesthjørner er sat af omhyggeligt tilhuggede Granitkvadre, de øvrige Hjørner desuden af store Kvadre af Faksekalksten. Kor og Apsis har ogsaa 1—2 Skifter af samme Materiale lidt under den halve Murhøjde, og endelig er den Del af Korgavlen, som Apsistaget dækker, af Faksekalksten.

Syddøren, der er firkantet, indvendig i rundbuet Spejl, er sikkert i Hovedtrækkene den gamle, men ommuret og oppudset. Den kun 106 cm brede, 280 cm høje Norddør staar udvendig som en flad, rundbuet Blænding. Siderne er sat af smaa Kampestenskvadre, det helt fornyede Stik er af smaa, kile-dannede Kridtsten. Af Kridt er ligeledes samtlige Vinduesindfatninger. Apsis har i Øst et smukt lille, udvendig firkløverformet, indvendig rundt Vindue. Koret har eet Vindue i hver af Sidemurene, Skibet nu to mod Syd og tre mod Nord, af hvilke det vestre er blændet. Samtlige disse Vinduer er de oprindelige, dog er de ved Restaureringen gjort større i Lysningen, ligesom mod Syd en Del af Kridtstensindfatningerne er blevet fornyede. Indvendig har Apsis sit gamle Halvkuppelhvælv, medens Kor og Skib 1872 har faaet nyt, stafferet Bjælkeloft. Den høje og ret vide Korbue har Kragsten af Kridt med hulet

Skraakantprofil (3,65 m fra Skibets Gulv til Kragbaandets Underkant, 5,30 m til Buetoppen). Af de oprindelige Gavle er Skibets Østgavl og Korgavlen i Behold, begge uden nogen Art af Udsmykning.

Romansk Taarnanlæg. Til denne Bygning, der maa henføres til første Halvdel af 1100'erne, har man ikke længe efter, i alle Tilfælde senest o. 1200, føjet de bekendte Tvillingtaarne, efter Forbillede af den ældre, forøvrigt i sine Dimensioner langt aneligere Kirke i Tveje-Merløse ved Holbæk, hvor Hvideslægten ogsaa havde Besiddelser; et fjernere Forbillede er maaske Trefoldighedskirken i Roskilde, den nuværende Domkirkes Forgænger². Ved det nye Anlæg dækkedes de to vestlige Vinduer i Skibets Sidemure, af hvilke Sydsidens nu helt er forsvundet, og dette Forhold viser, at Taarnene ikke kan have været planlagte fra første Færd. Materialet er — bortset fra en Del nu forsvundne Kalksten i det nedre af Østmuren — Munkesten, røde og gulrøde, mange riffelhugne; Skiftegangen, der bedst iagttages paa de urestaurerede Dele af Nordtaarnets Øst- og Nordside, udmærker sig ved de mange Løbere paa Rad, hyppigst tre, stundom fire eller flere — en Uregelmæssighed, som vi kender igen fra andre af vore ældste Teglstensanlæg. Modsat det vanlige er Taarnet indbygget i Kirken, idet dets Vestmur, og ikke som ellers Østmuren, opførtes ovenpaa Skibets oprindelige Vestgavl, der først i 1872—73 nedtoges indtil Gesimshøjde. Den nye Overbygning er sammenbygget i det første Stokværk omtrent indtil Højden af Skibets Tagaas og deler sig først derefter i de to Tvillingtaarne. Rigt og ejendommeligt udformet er Underbygningen for Taarnene inde i Skibet. I en Afstand af 1,50 m fra Vestvæggen er rejst to kraftige Granitsøjler med polerede Skafter, hvert af kun een Sten, brede Trapezkapitæler og store klokkeformede Baser (Fig. 11), hvorpaa er udhugget en fint tovsnoet Vulst og to Palmet-Ledranker (nær beslægtede med Udsmykningen paa Døbefonten i Kalundborg Kirke og paa en Søjlefod i Vordingborg). Sammen med de i Murene indføjede Munkestens Kragbaand, der har to stejle Karnisprofiler over hinanden, bærer Søjlerne dels tre svære Arkadebuer til Understøtning for Taarnenes Østmur dels to til Vestgavlen spændte Buer, hvorpaa Smaataarnenes mod hinanden vendende Mure hviler (kun den nordligste er gammel). Det af disse Buer tredelte Underrum, der faar Lys gennem en nu fornyet Rundglug i Vestmuren, dækkes af to smaa, romanske Grathvælv, rekonstruerede efter forefundne Rester; det tredje, nordligste Afsnit har ingen Overdækning, idet en langs Vestgavlen muret, stærkt fornyet Trappe her fører op til det andet Stokværk, der danner et mod Kirken aabent Galleri og maaske har været indrettet til Herskabsstol (Fig. 9). Dette Stokværk er ligesom det nedre tredelt af tværgaaende Buer, ejendommelig nok spidsbuede, den søndre ny, men den nordre vistnok oprindelig. Østmuren har tre brede, rundbuede Aabninger (Fig. 5—6), af hvilke ogsaa kun den nordre nu er



Fig. 3. Kirke-Fjenneslev. Ydre, set fra Nordvest.

V. H. 1928

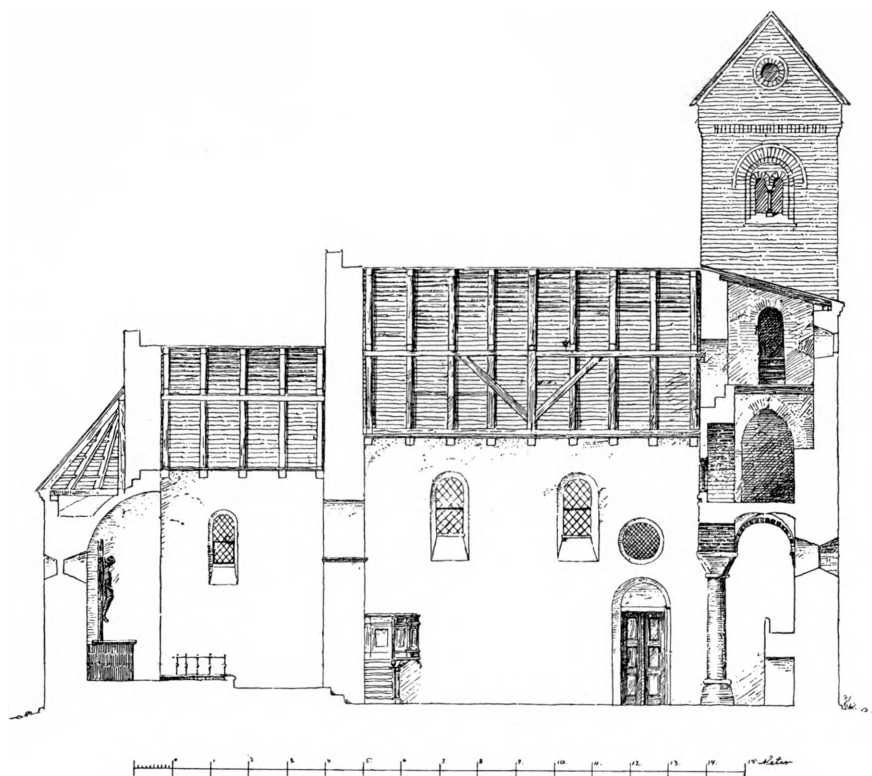


Fig. 4. Kirke-Fjenneslev. Længdesnit, 1:200, set mod Syd. Maalt af H. B. Storck 1893.

gammel; de er ind mod Kirken firdelte, idet der her i Buen er indføjet et Spejl over fire smaa Rundbuer baaret af glaserede Brændtlerssøjler (Fig. 10), med Bladværk paa Kapitælerne, nær beslægtede med dem paa den yngre Sydportal i Sorø (S. 26 og S. 39, Fig. 14) og attisk profilerede Baser; med Undtagelse af det nordligste Kapitæl og Base er de nye, tildels dog afstøbte efter de gamle fra det bevarede nordre Fag; to af de oprindelige Baser opbevares nu i »Saxos Celle« (i Klosterporten ved Sorø). Umiddelbart under Galleriets Aabninger er i Muren mod Skibet indlagt et vandret Baand bestaaende af et Savskifte mellem to fremspringende Kvartrundstave, et Motiv der ogsaa kendes fra Sorø Kirke (sml. S. 34 og S. 32, Fig. 9). I det tredje Stokværk har de to Taarnrum smalle, indefter smigede Vinduer mod Øst og Vest og rundbuede Aabninger ud til et mellemliggende Rum, der dækkes af et Pulttag; kun den nordre Aabning er gammel og har dobbelt Halvstensstik. I Klokkestokværket har de to frie Taarne til alle Sider rundbuede Dobbelt-Glamhuller med nye Søjler af Granit, formede som Galleriets Brændtlerssøjler, udvendig i en fælles Blænding; om det oprindelige Udseende af disse Glamhuller vides intet med fuld Sikkerhed saalidt som om Taarnenes Afdækning, men de nuværende Pyramidetag tør antages i Hovedtrækkene at svare til de oprindelige Forhold.

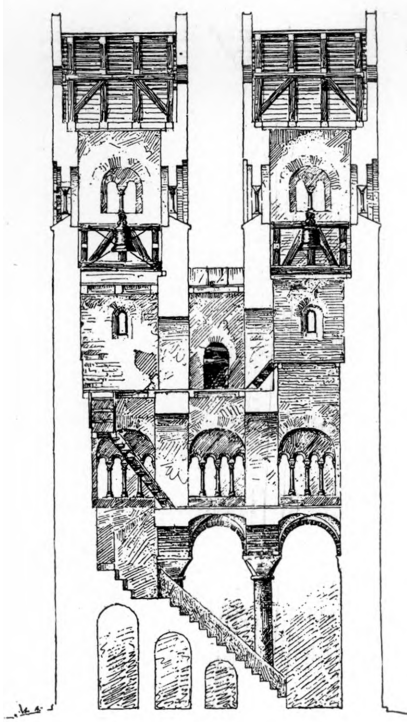


Fig. 5. Kirke-Fjenneslev. Tværnsnit gennem Taarnene, 1:200, set mod Øst.

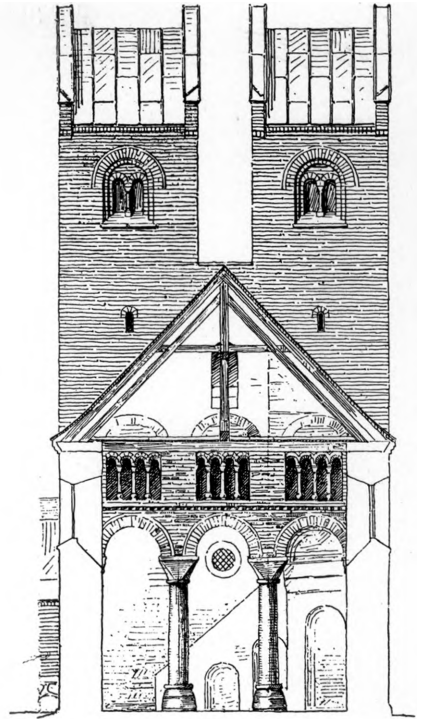


Fig. 6. Kirke-Fjenneslev. Tværnsnit gennem Skibet, 1:200, set mod Vest.

Maalt af H. B. Storck 1893.

Senere Tilbygninger og Omdannelser. I Slutningen af Middelalderen afløstes det oprindelige Bjælkeloft af (nu atter nedtagne) Hvælv, eet Fag i Koret, to i Skibet, hvor den vestlige Skjoldbue anbragtes foran det smukke Galleri, der for en væsentlig Del dækkedes. Samtidig fik Sydsiden lavere siddende, fladbuede Vinduer, og dengang eller senere anbragtes ogsaa paa Norddørens Plads et lavtsiddende Vindue. Ved samme Tid har Kirken sandsynligvis faaet det af Munkesten opførte *†Vaabenhus* (Fig. 7), som stod ved Skibets Sydside, indtil det i 1872 afløstes af det nuværende. Det havde en fladbuget Dør i spidsbuget Spejl og paa Østsiden en Buefrise (med runde eller flade Buer) under Gesimsen; Gavlfeltet var glat med en enkelt Toptinde.

Paa Skibets Nordside har der tidligere ogsaa ligget et *†Kapel*, der muligvis er opført som Gravkapel for Hovedgaarden Mørup engang i 15—1600'erne; det omtales i Rgsk. 1687—88 og findes angivet paa Matrikelkortet fra 1784 (Fig. 17), men senest i 1808 er det forsvundet³.

En sørgelig Skæbne gik Tvillingtaarnene i Møde i Aarhundrederne efter Re-

formationen. 1561 sammenbyggedes de til eet, efter at det søndre delvis var styrtet sammen. Et Hundrebaar senere, vistnok i 1657, styrtede Taarnet atter sammen⁴, og et nyt, smallere Taarn opførtes med Bibeholdelse af den gamle Nordmur, men med Sydmuren rykket saa langt mod Nord, at dens østre Hjørne hvilede paa den søndre af de to store Søjler. I Skibets Vestende afskilredes Trapperummet bag Søjlerne, Trappen fornyedes og overdækkedes med en Tøndehvælving samt fik en Indgangsdør vestligst paa Skibets Sydside. Taarnet fik Trappegavle i Syd og Nord (Fig. 7), saaledes som det vel havde haft i 1561.

I 1800'erne var Interessen for denne Kirke levende, ikke mindst paa Grund af dens Tilknytning til den navnkundige Hvideslægt, men den haardt tiltrængte Restaurering gennemførtes først i 1872—74 (Arkitekt: Chr. Hansen). Tvillingtaarnene genopbyggedes, det søndre helt af nyt, med glatte Gavle i Syd og Nord (Fig. 4). Samtidig nedtoges Kamtakkerne, fra 1858, paa Skibets og Korets Østgavle (Fig. 7, 8). I det Indre afløstes de gotiske Hvælv paany af et Bjælkeloft, Vestpartiets Søjlegalleri og det oprindelige Trappeanlæg rekonstrueredes ud fra de bevarede Dele, og de romanske Vinduer toges atter i Brug, dog lidt udvidede; desuden opførtes et nyt Vaabenhus af smaa Mursten paa det gamles Plads. Ved en ny Restaurering i 1898 under Ledelse af H. B. Storck nedtoges Tvillingtaarnenes uheldige Sadeltage og erstattedes af Pyramidespir i Overensstemmelse med det nedenfor omtalte Kalkmaleri paa Skibets Østvæg (som Chr. Hansen ikke havde kendt) og den meget beslægtede Tveje-Merløse Kirke; ogsaa Galleriet med de glaserede Dværgsøjler fik nu en heldigere Form.

Kirkens Mure stod indtil 1872 hvidtede, tildels dækkede med brunlig bornholmsk Cement, og Tagene var hængte med Vingetegl. Nu staar alle Mure blanke med blytækte Tage. Tagværkerne er helt fornyede.

En **Gulvflise*, med kvadratisk Mønster, blev fundet 1898; nu i Nationalmuseet.

KALKMALERIER

Kirken har værdifulde romanske Kalkmalerier fra Tiden 1150—1200. Allerede C. Molbech⁵ omtaler Malerier, som han saa' ved sit Besøg i Kirken 1810 paa Kirkemuren over Hvælvene, men først efter at disse Hvælv var nedtagne, fremdroges alle de nu bevarede Billeder og restaureredes af J. Kornrup i 1873 (genrestaurerede af E. Rothe i 1910).

Malerier findes først og fremmest paa Korbuens Underside og paa den mod Skibet vendende Side af Korbuemuren, medens det kun er lykkedes at fremdrage mindre Rester af den oprindelige Udsmykning i Apsis og paa Korets Vægge.

Under Korbuens Top er et Rundfelt med et tildels nymalet Brystbillede af en Engel og paa hver Side heraf en Helgenbisp, staaende paa en Konsol



Fig. 7. Kirke-Fjenneslev. Ydre, før Istandsættelsen 1858.
Tegning af Heinrich Hansen (S. 329).

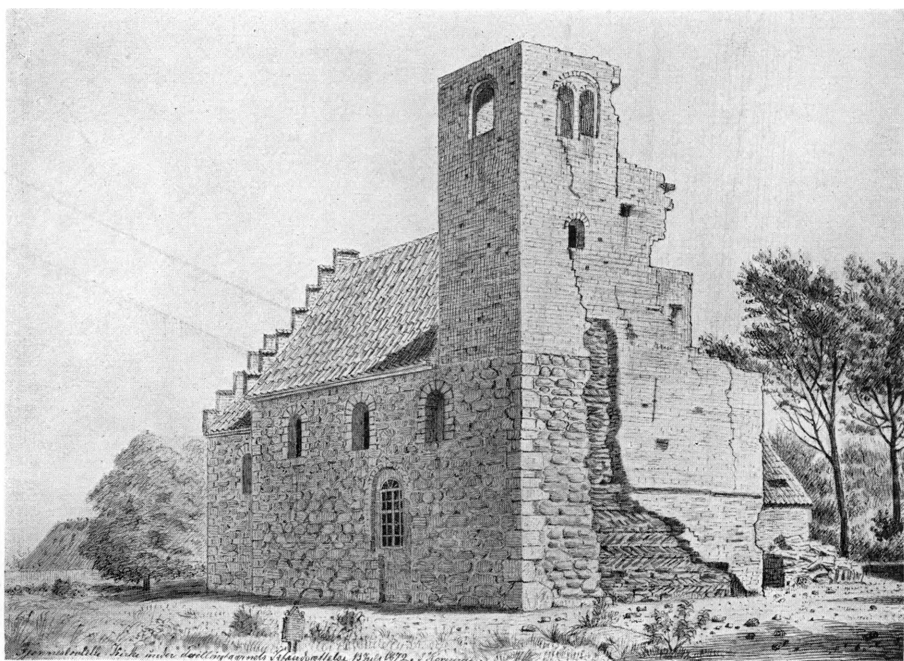


Fig. 8. Kirke-Fjenneslev. Taarnenes Istandsættelse 1872. Tegning af J. Kornerup.
(S. 325).

med Akantusblade; de er iført Pallium og bærer Bøger, men ingen af dem har Stav eller Hue.

Korbuemurens Vestsider (Fig. 1) har langs Buen en Ledranke-Bort, med smaa, spidse Blade mellem Dobbeltspiraler, og over Buen et Rundfelt, hvori et Brystbillede (ogsaa stærkt fornyet) af en Engel med udfoldede Vinger.

Paa Siderne af Buen Figurfremstillinger i to næsten lige høje Striber over hinanden, den nedre ved Væggene flankeret af en Søjle med tavlemønstreret Skaft. I den nordre Side (Fig. 12) foroven *Kongernes Tilbedelse* og herunder et *Stifterbillede*: En Herremand med spids Hue og en kort Kjortel, der delvis dækkes af den folderige Kappe, rækker en Kirkemodel op mod Gud, hvis velsignende Haand kommer til Syne i Hjørnet af Feltet. Bag Herremanden staar hans Hustru, der ofrer en stor Guldring. Hun er ejendommelig ved sin høje Hue, hvorfra en lang Snip falder ned ad Nakken. Det er Kirkens Grundlæggere, snarest Asser Rig med sin Hustru Inge, eller muligvis Assers Fader Skjalm Hvide, der var begravet i Kirken⁶. Kirkemodellens to Taarne svarer ikke til Kirkens oprindelige Udseende; Taarnene er opført omtrent samtidigt med Udførelsen af Malerierne. Af Herremanden er det nederste Parti, fra Knæene og nedefter, nymalet ved Restaureringen. — I Sydsiden er det nedre Billede helt forsvundet, foroven er *Flugten til Ægypten* fremstillet. Billedet er en Del fornyet og længst mod Syd synes at mangle en Figur.

Ogsaa Korets Vægge har haft en romansk Udsmykning, hvoraf kun en enkelt Figur vestligst paa Nordvæggen er bevaret: Josef, siddende med Haanden under Kinden, en Rest af en Fremstilling af *Jesu Fødsel*. I Apsis fandt Kornerup svage Rester af en *tronende Kristusfigur* med Evangelistsymboleerne udenom; under Billederne løb en perspektivisk Mæanderbort og udenom Apsisbuen en Bort med omskrevne Palmetter. De to Borter restaureredes, medens Apsis iøvrigt senere har faaet en ny Dekoration i romansk Manér med Korslam i Mandorlafelt.

Billedfelterne er blaa med en ret bred grøn Stribe forneden og indrammes af rødbrune Striber af vekslende Bredde, i Korbuen ogsaa blaa. Glorierne er rødbrune, ingen af dem modellerede i Gibs, Dragterne er malede med grønt, graat, rødbrunt, okkergult og hvidt. Skoene er for største Delen sorte.

Efter Overhvelvningen synes Kirken at have faaet et nyt Sæt Kalkmalerier, men deres Alder er ubestemmelig. Henover Stifterbilledet fandtes saaledes en Fremstilling af *Moses* med Lovens Tavler.

INVENTAR

Alterbordet er muret op ad Apsisvæggen og maaske gammelt, men for største Delen skjult bag Panelværk og senere Paamuring. Den sikkert op-



Fig. 9. Kirke-Fjenneslev. Indre, set mod Vest. (S. 326).

V. H. 1933

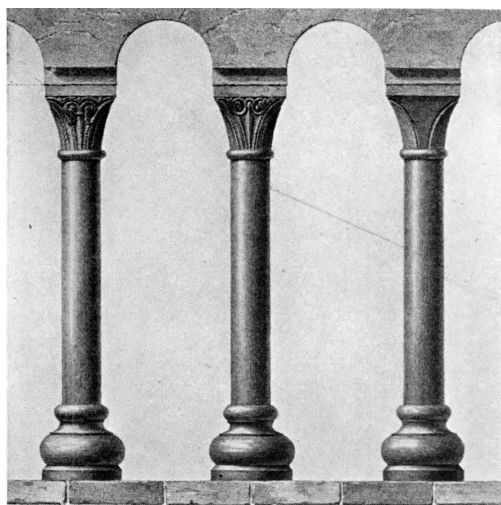


Fig. 10. Kirke-Fjenneslev. Søjler fra Vestpulpituret. Tegn. af Heinr. Hansen. (S. 328).



Fig. 11. Kirke-Fjenneslev. Fodstykke fra en af Søjlerne under Pulpituret. (S. 326).

V. H. 1933

rindelige Dækplade, af sort, poleret Marmor, har paa Forkant og Sider en hulet Skraakantprof. En lignende Plade findes i Søborg Kirke, Holbo Herred.

†*Alterklæde* med Vaaben og Navnetræk KB MGS 1676, henvisende til Knud Bille og Mette Gyldenstjerne⁷.

Som *Alterprydelse* tjener et sengotisk Krucifiks (Fig. 14) fra o. 1515. Figuren, o. 150 cm høj, er et Arbejde af Claus Berg⁸. Den blev erhvervet 1873, men hører oprindelig hjemme i Holme Klosters (Brahetrolleborgs) Kirke. Korstræet er nyt ligesom Stafferingen.

†*Altertavle* fra Renaissancetiden med fire Søjler og et senere indsat Maleri fra 1731 forestillende Nadveren (Rgsk.).

1830 opstilledes en af Fru Ingemann malet †*Altertavle* foran Renaissance-tavlen, der blev staaende for atter at kunne benyttes, »naar den nye hen-smuldrer«⁹.

Altersølv. Kalk, fra o. 1575—1600, af kbh. Prøvesølv, 20 cm høj. Foden har seks runde Tunger med mellemfaldende Spidser, gennembrudt Forkant og paa Sidernes Felter en graveret Korsfæstelsesgruppe samt Planteornamentik; graveret Bladværk findes ogsaa paa det sekssidede Skaft og den fladtrykte Knop. Paa Foden er to Mærker, det ene vistnok det ældste Bymærke for København (et kronet K), det andet et Bomærke, begge ganske svarende til Olrik S. 8. Paa Fodens Underside er senere graveret en Vægtangivelse: »W 28½ L. Dertil hafver Daniel Denov paa Mørup givet 17 Lod hviit Sølv«. Ifølge Kirkens Regnskab blev en ny Kalk, vejende 28½ Lod, anskaffet i 1684—85. Hertil benyttedes to smaa Sølvkalke, som Kirken ejede, den ene paa 17 Lod og skænket af Daniel Denov (død 1669), den anden paa 20½ Lod. Maaske er da en ældre Kalk taget i Bytte fra Guldsmiden. Bægeret er nyere med indprikket: »P. D. Ibsen 1820«. *Disk* med graveret Cirkelkors, samtidig med Kalkens Fod; paa Undersiden senere indprikket: »Rep. af P. C. C.«. *Oblatøske* af Sølv 1867, stemplet: »P. C. C. Sorø«. *Vinkande* af kbh. Prøvesølv 1871. †*Kalk* og †*Disk*, af forgyldt Sølv, blev stjålet 1656 (Rgsk.).

1755 omtales †*Kalk* og †*Disk* af Tin, †*Oblatøske* af drevet Sølv, givet af sal. Frøken Vita Biering, »som døde paa Mørup«, samt †*Krystalkrus*, til Vinen, med Sølvbeslag og Sølvlaag, hvorpaa graveret C. L. S. M. W., givet af sal. Oberst Luxdorph og Frue (sml. Pulpitur S. 338). To †*Tinflasker* til Sygebesøg, nævnt 1658; 1682 kun een (Rgsk.).

Alterstager, fra 1596, 40 cm høje, med balusterformede Skafter og graveret, fortløbende Versalindskrift: »Dese 2 Løse Stager gifver Chresten Mickelsen y Mørup oc Kiercke Fiennisløff Mend til Fiennisløff, som er Anno 1596« »Peder Rar Jens Jøde Jens Andersen Niels Hansen Hans Mogensen Morten Hendrichsen Anders Jensen Jep Hansen Lavrs Nielsen Gres Hansen I I S Anno 1596«. To †*Alterstager* af Træ, nævnt 1755.

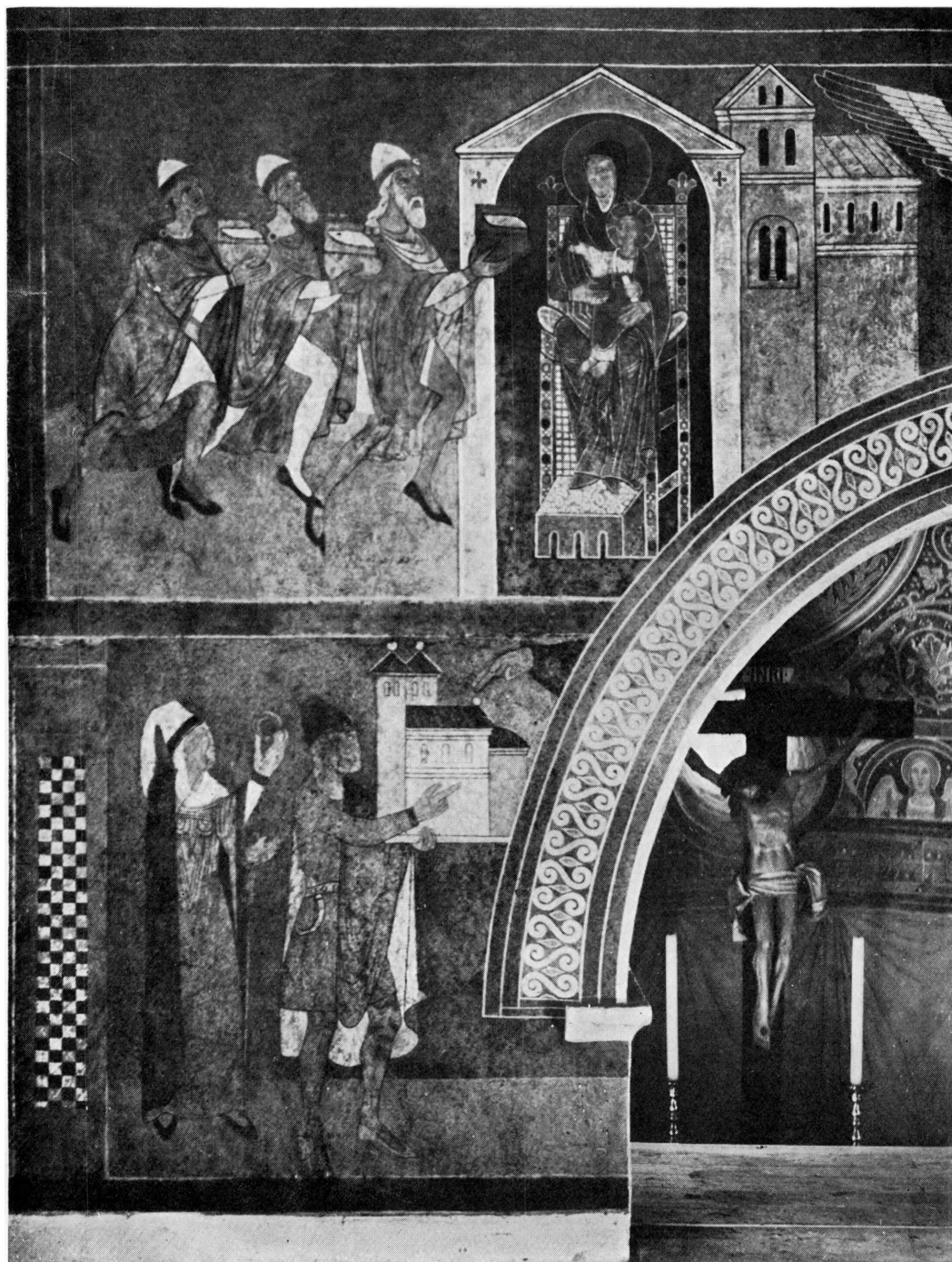
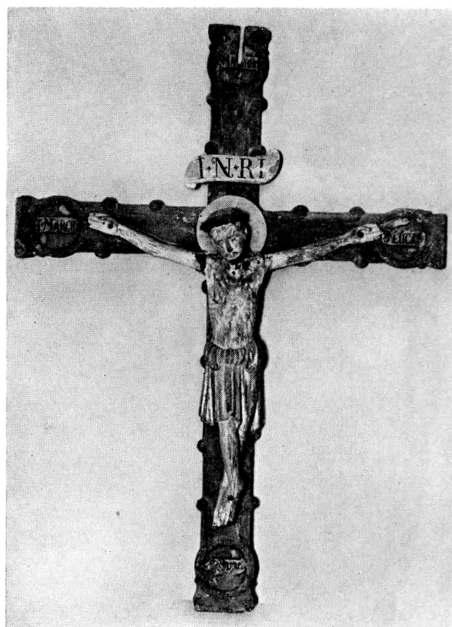


Fig. 12. Kirke-Fjenneslev. Kalkmalerier. Triumfvæggens nordre Del. (S. 332). E. Rothe 1910



E. Rothe

Fig. 13. Kirke-Fjenneslev. Korbuekrucifiks.
(S. 336).

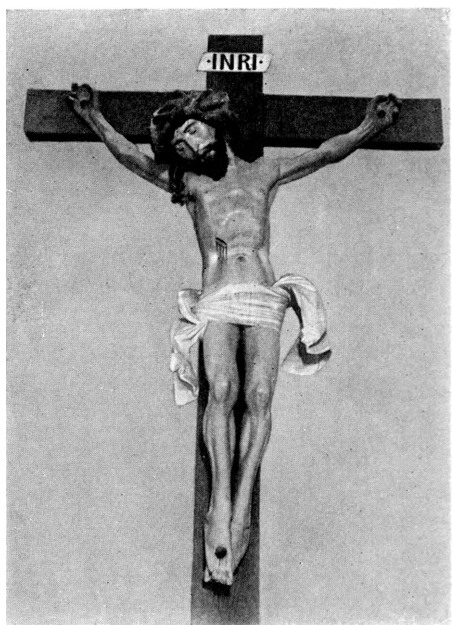


Fig. 14. Kirke-Fjenneslev. Krucifiks paa Alteret (S. 334). Efter V. Thorlacius-Ussing.

lieffer, og langs Korsarmenes Kanter ombøjede Blade. Stafferingen, af hvilken kun svage Rester er bevaret, samt de malede Evangelistnavne i Medaillonerne

To †*Røgelsekar*, nævnt 1658; 1682 kun eet *Messing-Ildkar* (Rgsk.).

†*Korgitter* (nævnt 1755); over Døren Es.

53,5 og mod Alteret: »Ao 1686 er denne Prædikestol med Chorsverch, Crusifix, Pulpitur og alle Kirchens Stoele af nye stafferede udi Biskop Hans Bagers, Provst Peder Faxøes og Sognepræst Hr. Borchartsens deris Tiid paa Kirchens Bekostning H. L. S. Maler [Hans Lauridsen Maler, fra Næstved]¹⁰.

Font (Fig. 16) af Granit, romansk, af to Sten, med svagt udhvælvet Kumme, Tvm. 63 cm, der foroven har en lille Tovsnoening og midt i Bunden et paabegyndt Afløbshul. Foden har en kraftig Vulst og er i ny Tid forhøjet med Cement. *Fad* af Messing, Tvm. 70 cm, med graveret Kursiv mellem to graverede Bladranker: »Bekosted og givet til Fjenneslev Kierke af Hans Excellence, Her. Johan Hendrich, Greve af Knuth 1779«. En Indskrift af samme Ordlyd, med Versaler, var oprindelig anbragt nærmere Randen, men dækkes nu af den ene Ranke. I Bunden er der tre ens Stempler med Omskrift: B & N M W. *Bækken*, af Messing; under Bunden: »M. Meyer, Sorøe 1843«. †*Tinfad*, nævnt 1658. *Tinkande*, med graveret Kirkenavn og stemplet: Hans Høy. †*Messingkedel* til at hente Vand i til Fonten, nævnt 1658, 1682 (Rgsk.).

Korbuekrucifiks (Fig. 13) tidliggotisk, fra o. 1250—75. Figuren, o. 92 cm høj, har tovsnoet Tornekrone, halvtlukkede Øjne, lille Fuldskaæg. Indenfor de lige afskaarne, profilerede Korsender er der runde, hulede Evangelistfelter uden Relieffer, og langs Korsarmenes Kanter ombøjede Blade. Stafferingen, af hvilken kun svage Rester er bevaret, samt de malede Evangelistnavne i Medaillonerne

stammer fra 1686 (sml. †Korgitter).

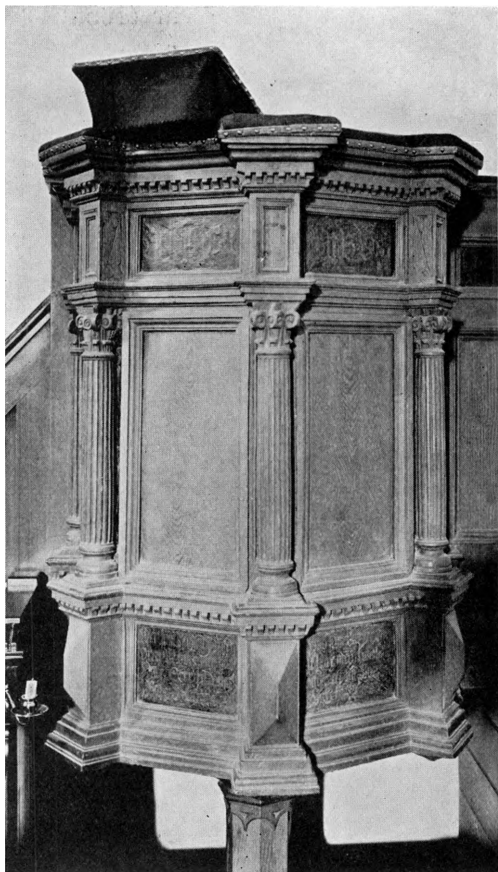
Krucifikset, der, medens Prædikestolen (s. d.) var anbragt over Korbuen, maa have været andetsteds i Kirken, blev 1684 ophængt i en Jernlænke over Koret (Rgsk.) og hang her endnu 1861. Nu i Vaabenhuset.

Prædikestol (Fig. 15) i Høj-Renaissance fra o. 1590, oprindelig anbragt som »Lektorie-Prædikestol«. De 4½ Fag er af samme Opbygning som Slaglillestolen. I Smalfelterne skimtes næsten helt afhøvlet Fladsnit, der staar bevaret bag de korintiske Hjørnesøjler. Smalfelterne har Skriftsteder med gylden Fraktur paa sort Bund, stammende fra 1686 (Aarstallet findes i Halvfagets nedre Smalfelt; sml. †Korgitter). I de nu overmalede Storfelter var (1755) malede Billeder af Evangelisterne. Stolen staar nu med moderne, broget Staffering. Ny Bærestolpe.

Stolen, der (1658) var anbragt over Kordøren, var gjort »i Panelværk uden Staffering«. 1682 blev den flyttet og Dør og »Understander« anbragt; 1683 blev den tilligemed Pulpituret og Koret stafferet af nyt (Rgsk.).

Den med Stolen samtidige **Himmel*, i hvis Loft er indskaaret I H S omgivet af Straaler (1861 læstes C 5), opbevares nu i »Saxos Celle«. Samme-steds er ogsaa **Prædikestolsopgangen* og **Døren*, med Maleri af Profeten Ezekiel og i Baggrunden Dommedagsengle, der opvækker de døde.

Stoleværket er fra 1872. Paa †*Skriftestolen* fandtes »tvende Rønnow-Vaaben, ved det ene I D VII, ved det andet 1549«⁷. †*Præstestol* og †*Degnestol* af Eg, nævnt 1861. †*Stolene* nærmest Taarnet bar (1861) de udskaarne Aarstal 1632



M. 31. 1914

Fig. 15. Kirke-Fjenneslev. Prædikestol.



V. H. 1928

Fig. 16. Kirke-Fjenneslev. Fontekumme.
(S. 336).

og 1783. Karlestolene var (1658) aabne, Mørups Stol og Kvindestolene lukkede. 1684 blev der lavet 8 nye Stole, med Paneldøre, paa Mandssiden; 1686 blev Stolene stafferet (Rgsk.).

†*Skab*, stort, jernbundet, med Laas, stod 1658 i Koret og brugtes til Opbevaring af Kalk og Disk samt Alterklæder. To andre †Skabe var indmuret i Væggen.

†*Pulpitur*, for Ungdommen, nævnes 1658 (grønt og sortmalet) og 1683 (sml. Prædikestol). To *Fyrretræstavler* i Rammer, ophængt i Skibets Vestende, stammer herfra. De har nu opmalet Dekoration fra 1720 med Vaaben og Navnetræk for Ejeren af Mørup, Oberst C. Luxdorph og Hustru Susanne Magdalene Worm (sml. †Krystalkrus S. 334).

Pengeblok, jernbeslaaet, i Vaabenhuset, blev istandsat 1661—62 efter at være »sønderslagen« af Svenskerne (Rgsk.).

Klokker. 1. 1589. Versaler under en Ornamentfrise af Genier og Vaser: »Audite voco vos ad gaudia vitæ. Matthias Benninck me fecit Anno 1589« (»Hører! Jeg kalder eder til Livets Glæder. Matthias Benninck gjorde mig i Aaret 1589«). Tvm. 95 cm.

2. 1614. Versaler under en Korsblomstfrise: »Si Deus pro nobis quis contra nos Anno Domini 1614« (»Hvis Gud er for os, hvem kan da være mod os. I Herrens Aar 1614«). Tvm. 72 cm.

En †*Klokke* blev afgivet ved Klokkeskatten 1528.

En lille †*Klokke*, sikkert en Messeklokke, nævnes i Inventariet 1658 (Rgsk.).

†*Solskive* af Kobber, paa en »udhuggen, vel anstrøgen Støtte« paa Kirkegaarden, blev anskaffet 1687 (Rgsk.).

GRAVMINDER

Gravsten. *1) 1387. Matheus Auessøn, kaldet Taa. Nu i Sorø Kirke (sml. S. 88 f., hvor den efter Løfflers fejlagtige Meddelelse er henført til Bjernede)¹¹.

2) Christen Michelson, født i Mors i Frøsløf, kgl. Maj. forðum tro Tjener, aflagt med Mørup, hvor han boede i 23 Aar og døde 27. Februar 1609, og Hustru Marren Lavretzdaater, født i Mørup, som har bekostet denne Sten, død □. Versaler. Den kartoucheformede Indskrifttavle holdes af en kjortelklædt Engel (kun Overkroppen ses) under et forkrøppet Bueslag. Forneden i Kartouchen er to Bomærkeskjolde med Ægteparrets Forbogstaver i Relief. Hjørnecirkler, hvori Skjolde med Evangelisttegn og -navne. Religiøs Randskrift med Reliefversaler (Esaias 26). Gotlandsk Kalksten, 189 x 97 cm; i Korgulvet.

3) Niels Christofferssøn født i Halagermagle 28. Februar 1631, kgl. Maj. Kontrollør over det stemplede Papir i 20 Aar, Husbond til Mørup i 6 Aar, hvor han døde 6. December 1691. Han var i 14 Aar gift med Eleonora Chri-

stina Jensdatter, født i Kiøbenhavn 1644, død dér 1677 (7 Børn); siden i andre 14 Aar med Gertrud Jensdatter, født paa Ærø 1624, død paa Mørup 26. April 1692.

Læs, see, gack oc glem ei mig,
at Orme mit Kiød har gnavet;
tenck paa, at der oc for dig
er en Graf oc Orme lavet.

Skraa Versaler. Hjørneovaler med Tulipan og Anemone, forneden Dødssymboler. Graa Kalksten, 211x151 cm; i Skibets Gulv.

Middelalderlig *Grav*, o. 60 cm vest for Kirketaarnet og o. 60 cm under den nuværende Jordoverflade, blev fundet og undersøgt 1877. Den var sat af fladt tilhugne Limsten, fuget med Mørtel og dækket af fire Flager; indvendig Længde o. 177 cm; særligt Hovedrum¹².

Den aabne *†Begravelse* i Koret »har en Mand navnlig Haxen paa Mørup ladet gøre. Hans Ben er for kort Tid siden nedgravet i Jorden« (1755).

Paa Kirkegaarden en *Runesten*¹³, der opdagedes 1825, da det gamle Dige blev revet ned. Efter et Sagn skulde Indskriften berette, at der under Kirketaarnet laa nedgravet en Guldskat, stor nok til at genrejse Taarnene, hvis de skulde falde. Indskriften, der adskiller sig fra alle andre danske Runestenes ved at begynde foroven paa Stenen, lyder:

† : ʏʏʏNR : RINÞI : ʏTIT : †† : ʏTRÞI : BRN :

: sasur : risþi : stin : an : karþi : bru :

(»Sasser rejste Sten(en) og gjorde Bro(en)«)¹⁴.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskabsbog 1658—98, hvori Inventarier 1658 og 1682, med Tilføjelser (LA); Afskrift 1840, Ny kgl. Saml. Fol. 368 b (Kgl. Bibl.). — Kaldsbøger 1738—1848 (LA), fra 1850 (ved Embedet). — Præsteindberetninger 1755 (NM), 1759 (LA). — Museumsindberetninger af J. B. Løffler 1882, M. Mackeprang 1914—15. Revideret af P. N. og V. H. 1933. — Søren Abildgaards Notebog X, 43 (NM).

J. B. Løffler: Sorø Akademis Landsbykirker. 1896 S. 14—23 m. Litteratur. Tav. III—IV.

¹ A. S. Vedel: Oversættelse af Saxo. 1575, S. 360. Morten Pedersen: Biskop Absalons og Hr. Esbern Snares Herkomst. 1589, S. 6, 35. Sml. Hal Koch: Danmarks Kirke.

Kbh. 1936. II. S. 40. S. R. D. IV, S. 519.

² C. G. Schultz: Bidrag til de danske Tvillingtaarnes Udviklingshistorie. Fra Københavns Amt. 1935. S. 105—140.

³ Sorø Akad. Landsbykirker S. 10 [har fejlagtigt søndre Side for nordre]. ⁴ I Sjæll. Tegneiser 10. Febr. 1655 (RA) hedder det, at da Fjenneslev i Modsætning til Sorø Birks øvrige Kirker er bygfældig, skal den have det af Sorø Akademi optagne Laan tilbage.

⁵ C. Molbech: Ungdomsvandring I. 1811. S. 304. Magnus-Petersen: Kalkmalerier. 1895. S. XIV, 118 f. Pl. IV, VIII. Beckett: Danmarks Kunst I. 1924. S. 263, 268,

277 f., 280, 286.

⁶ Poul Nørlund: Fra Nationalmuseets Arbejdsmark. 1935 S. 7 f.

⁷ Abildgaard X, 43.

⁸ V. Thorlacius-Ussing: Billedskæreren Claus Berg. Kbh. 1922.

S. 32 ff., 124. ⁹ Univ. Dlr. Journal 7. Marts 1830, 3 D. 1789, 3 E. 134 (RA).

¹⁰ Hans Lauridsen var en af Næstveds mest produktive Malere efter 1660'erne, se Præstø Amt S. 1087 f. ¹¹ Meddelelse ved Herbst med Tilføjelse af Worsaae 17. Aug. 1857 (NM).

¹² Indberetninger ved Th. Jensen 20. Aug. 1877, 14. Sept. 1877 og A. Vedel 29. Aug. 1877 (NM).

¹³ Jacobsen-Moltke. Danmarks runeindskrifter Nr. 238 Fig. 573—74.

¹⁴ Henry Petersen har i Illustreret Tidende Nr. 550, 10. April 1870, først gjort opmærksom paa, at Broen over Tule Aa ved Fjenneslev Sogneskel bærer Navnet Sassebro.

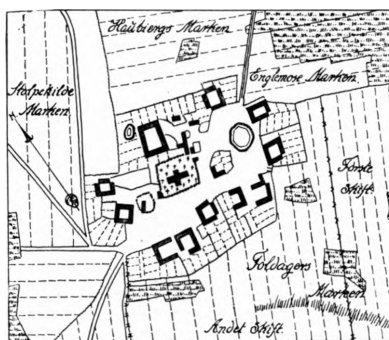


Fig. 17. Kirke-Fjenneslev 1784 (1785).